

Journal iranian political sociology

Vol. ۰, No. ۱۱, Bahman ۲۰۲۳

<https://doi.org/10.30510/psi.2022.294133.1907>

طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی مهارت های زندگی با رویکرد بازی محور در دوره ابتدایی

فائزه عزیزی فارسان^۱

زهره سعادت‌مند^۲

محمد علی نادی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۳/۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۵/۱۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی مهارت های زندگی با رویکرد بازی محور در دوره ابتدایی بود. روش پژوهش تحلیل اسنادی متون پیشنهادی بود.

یافته ها نشان داد در سطح اهداف الگوی مطلوب آموزش مهارت های زندگی، ارتقای سلامت جسمانی و بهداشت روانی، ارتقای مهارت های بین فردی، ارتقای مهارت های اخلاقی، مهارت های زیست محیطی، مهارت های زیست در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات، رشد مهارت های اقتصادی و مدیریت دخل و خرج آنها، رشد مهارت های فکری و تفکر سیاسی قرار دارد. همچنین تجارب کشورها نشان داد بازی های ارتباطی، آزمایش و تجربه، بازی های خانوادگی، گردش علمی، بازی به شیوه محاکم قضایی، تئاتر گروهی، آموزش بازی با روش حل مسئله، بازی گردانی با شیوه بارش مغزی، بازی با سخنرانی، ایفای نقش، بازی گروهی و بازی های تقویت هواس از جمله روش های مناسب آموزش مهارت های زندگی هستند. می توان نتیجه گرفت انتخاب محتوای بازی محور و سازمان دهی آن باید طبق اصول و ضوابط معینی انجام گیرد.

کلید واژگان: بازی محوری، مهارت های زندگی، مهارت های اجتماعی، برنامه درسی

^۱ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان (خوراسگان)، ایران، faezehazizi.f.1400@gmail.com

^۲ دانشیار برنامه ریزی درسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول) z.1398.saadatmand@gmail.com

^۳ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اصفهان (خوراسگان) دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان (خوراسگان)، ایران، mnadi@khuisf.ac.ir

انسان دنیای امروز به لحاظ پیچیدگی های زندگی، وسعت و سرعت تغییرات با چالش های فراوانی روبروست که این چالش ها در قرن آینده بارزتر خواهد شد، از چالش ها و بحران های مطرح می توان به مواردی همچون چالش بین جهانی شدن و بومی ماندن، بحران جمعیت، بحران سلامتی و تغذیه، و دگرگونی های فن آوری و شرایط حرفه ای، اثرات فن آوری نوین ارتباطی بر مهارت های اجتماعی و اخلاقیات، مشکلات خانوادگی، اشتغال والدین در بیرون از منزل، اشاره کرد (ماتیسیچک و همکاران، ۲۰۱۸). مهارت های زندگی توانایی هایی هستند که با تمرین مداوم پرورش می یابند و شخص را برای روبه رو شدن با مسایل روزانه زندگی، افزایش توانایی های روانی، اجتماعی و بهداشتی آماده می کنند. سازمان جهانی بهداشت مهارت های زندگی را چنین تعریف نموده است: توانایی انجام رفتار سازگاران و مثبت به گونه ای که فرد بتواند با چالش ها و ضروریات زندگی روزمره خود کنار بیاید، سازمان جهانی بهداشت در برنامه مهارت های زندگی که در سال ۱۹۹۳ معرفی نمود، ده مهارت را بعنوان مهارت های زندگی اصلی معرفی نمود. این ده مهارت از سوی یونیسف و یونسکو نیز بعنوان مهارت های زندگی اصلی شناخته شده اند (پراجا پاتی و همکاران، ۲۰۱۷). آموزش مهارت های زندگی فرد را برای غلبه بر تنش ها و مشکلات پیش رو که خواست وی و جامعه است آماده می کند. منظور از مهارت های زندگی آن نوع توانایی های شناختی، عاطفی، و عملی است که برای موفقیت و احساس شادمانی در زندگی روزمره معمولی و عادی مورد نیاز می باشد، و اهداف آموزشی این نوع مهارتها الزامات و نیازهای روزمره زندگی استخراج می شود (ناشیدا و همکاران، ۲۰۱۹).

آموزش مهارت های زندگی به دلیل آماده نمودن افراد جهت مقابله با مشکلات و ایجاد رفتارهای سازگاران در سال های اخیر مورد توجه دست اندرکاران نظام های آموزشی قرار گرفته است (اعتمادیو همکاران، ۱۳۹۹). در حال حاضر، مهارت های زندگی عنوانی برای آن دسته از آموزش هایی است که به افراد یاد میدهد چگونه با چالشهای زندگی روزمره مواجه شوند که در این خصوص دو رویکرد اساسی به شیوه غیررسمی در دنیا مطرح است (اوحدی و مظاهری، ۱۳۹۱). نخست رویکرد سازمان بهداشت جهانی است که اولین بار این آموزش ها را مطرح نمود. سازمان مذکور در اوت ۱۹۹۳ برنامه ای با عنوان آموزش مهارت های زندگی با همکاری یونیسف ارائه کرد. این آموزش ها به تدریج به عنوان یک دستورالعمل برای بهبود وضعیت زندگی افراد به فرهنگ کشورها راه یافت (رجبی ورنزی و همکاران، ۱۳۹۸). آموزش مهارت های زندگی به شیوه نوین از سال ۱۳۷۴ و با همکاری سازمان بهزیستی، یونیسف، سازمان جهانی بهداشت و معاونت پرورشی در آموزش و پرورش کلید خورد و به صورت آزمایشی در تعدادی از مدارس دوره های مختلف تحصیلی به شیوه غیر رسمی اجرا شد (نوریان و همکاران، ۱۳۹۶). مهارت های زندگی مهارت های و توانایی هایی هستند که به فرد کمک می کند تا در موقعیت های مختلف و تنش زا تصمیمات درست اتخاذ نماید و مقاومت کافی در موقعیت های زندگی و هنگام مواجهه با تعارضات داشته باشند (صبحی قراملکی، ۱۳۹۷). تقسیم بندی های گوناگونی از مهارت های زندگی به عمل آمده است. پیک لسیمر، دنیز (۱۹۹۸) چهار بعد کلی (۱- ارتباط فردی / انسانی، ۲- حل مسأله اجتماعی / تصمیم گیری، ۳- رعایت بهداشت / سلامت جسمی، ۴- داشتن هدف در زندگی / رشد هویت) را جزء مهارت های زندگی دانسته اند. تقسیم بندی های مشابهی نیز توسط دیگر صاحب نظران و سازمان ها ارایه شده است (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۸، یونیسف، ۲۰۱۸). و آموزش رسمی مهارت های زندگی به کودکان، نوجوانان و سایر افراد جامعه به دلیل اهمیت آنها مورد قبول قرار گرفته است، و امروزه بخشی از برنامه های درسی سطوح گوناگون تحصیلی به آموزش این مهارت اختصاص یافته است (شارر، ۲۰۱۷). ناشیدا و همکاران (۲۰۱۹) آموزش مهارت های زندگی را بخشی از تعلیم و تربیت کل گرا تلقی کرده است. و به نظر

پراپاتی و شارما (۲۰۱۷) در برخی کشورها آموزش مهارت های مذکور برای تربیت شهروندی یک ضرورت تلقی می شود.

در اهداف آرمانی و اهداف دوره های تحصیلی نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران نیز به صراحت و یا بطور ضمنی به آموزش مصادیق مهارت های زندگی تاکید شده است. مهارت های زندگی مهارت ها و توانایی هایی هستند که به فرد کمک می کنند تا در موقعیت های مختلف و تنش زا تصمیمات درست اتخاذ نماید و مقاومت کافی در موقعیت های زندگی و هنگام مواجهه با تعارضات داشته باشند. از آنجا که قسمت عمده ای از زندگی کودکان در مدارس سپری می شود، لذا مدارس نقش عظیمی در آموزش و پرورش کودکان برعهده دارند و ملزم هستند برنامه ای وسیع و متعادل جهت ارتقا و تقویت توانایی های فیزیکی، روانی، فرهنگی، اخلاقی و معنوی دانش آموزان تدوین نموده و آنان را جهت فرصت ها و مسئولیت ها و تجربیات دوران بزرگسالی آماده نمایند. در سال های اخیر نیز در نظام الگوی برنامه درسی ابتدایی ایران به این مهم توجه شده و جایگاه آن را در کتاب های درسی، طرح های آموزشی و ملی مانند طرح کرامت تعریف و اجرا گردیده است (اوحدی و مظاهری، ۱۳۹۱). البته پژوهش های انجام شده در ایران نشان می دهد که این پروژه ها در صحنه عمل چندان مورد تأکید قرار نگرفته است و نتایج تحقیقات، فقدان یا کمبود میزان دستیابی دانش آموزان به مهارت های زندگی را نشان می دهد (سرابی و احمدی، ۱۳۹۸). همچنین، بنیان های دانش، مهارت و نگرش ها از دوره دبستان شکل می گیرند و اهمیت و ضرورت آنها برای خاص و عام پذیرفته شده اند. پس ضروری است که هر تحول و نوآوری آموزشی را از سالهای اولیه کودکی مورد توجه قرار داد و برنامه ریزی برای دوران کودکی و بعد از آن را بر پایه و بنیان قوی بنا نهاد (پیری و همکاران، ۱۳۹۸). از سوی دیگر؛ از دیدگاه روانشناسی بازی کار دانش آموز است و بر همه جنبه های رشد آنها از جمله جنبه های بهداشتی، روانی، افزایش مهارت در برنامه ریزی، توانایی حل مسئله، خلاقیت، دست یافتن به دور اندیشی، رشد زبان، همه و همه در بازی متجلی می شود. بازی جزء لاینفک زندگی کودکان، مفهومی پویا و پیچیده است که به علت وجود تعاریف مبهم از آن به خصوص وقتی در زمینه کلاس قرار می گیرد، به یک مفهوم و عمل نامعلوم تبدیل می شود. داشتن درک درست از ماهیت بازی و انواع آن باعث می شود مربیان محیطی سازنده و خلاق را برای رشد همه جانبه کودکان فراهم آورند (پیرس و همکاران، ۲۰۱۸). بازی به عنوان روح کودکی و وجه ممیز کودکی از بزرگسالی، رسانه ی ارتباطی کودک با دنیای پیرامون است. اگر مهم ترین صفت یک کودک رشد مدام باشد، آنگاه اهمیت بازی به عنوان ابزار کسب تجربه رشد آشکار خواهد شد. امروزه که با کم رنگ شدن مرزهای بین کودکی و بزرگسالی بحث زوال کودکی مطرح است (هوه و راگبرگ، ۲۰۱۹). برای پی بردن به ارزش و اهمیت بازی باید بازی دانش آموز و نحوه انجام آن را شناخت و هرگز بازی آنها را بیهوده تلقی نکرد چرا که زمان بازی زمان به دست آوردن دانش و تجربه است. لازم است از بازی های آنها در راستای آموزش آنها استفاده بهینه شود و نگران این قضیه نباید بود که دانش آموز با بازی کردن وقت تلف می کند (کامیره و همکاران، ۲۰۱۸). یکی از اقدامات مهم هدایت این بازی ها با نظارت و همراه شدن با آنان است به گونه ای که هیچ محدودیتی برای آنها ایجاد ننمود. چه بهتر که یکی از این روش های آموزش را غیر از توضیح معلم و روش های معمول کسی به این صورت بنا گذاشت که دانش آموز نسبت به درک و فهم خود، به تجربه، دستکاری و تکرار مفاهیم و اصول دروسی، که می خواهند بیاموزند دست بزنند (قدرتی، ۱۳۹۶). همچنین تحقیقات آموزشی نشان دهنده علاقه روز افزون به چگونگی درگیر نمودن بازی ها در یادگیری است (کی ان و کلارک، ۲۰۱۶). در دهه گذشته پیشرفت مهمی در یادگیری مبتنی بر بازی وجود داشته است و از اهمیت ویژه ای در محیط های یادگیری مبتنی بر بازی برای ادغام قسمت های موثر برای حل مسئله با تجارب یادگیری، برخوردار است (جاکوبز و رایت، ۲۰۱۸). یادگیری از طریق

بازی یک اصطلاح معمول در جهان آموزش دوره پیش دبستانی و به عنوان یک اصل فراگیر برای کار با کودکان مطرح میشود (سوزان و روچان، ۲۰۱۹). علیرغم اختلافات فرهنگی در میان کشورها و نظام های آموزشی آنها، پژوهشگران، بازی را به عنوان یک ضرورت در رشد و یادگیری کودکان تشخیص داده اند (کوترچین و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین بسیاری از متخصصان و مربیان آموزشی (مونتسوری، فروبل، پیازه، مک میلان، ویگوتسکی) بر نقش بازی به عنوان عمده ترین و اثربخش ترین روش آموزش کودک برای یادگیری در زمینه مهارت ها و موضوعات مختلف تأکید کرده اند (پیری و همکاران، ۱۳۹۸).

سلیمی، نیازیان و ابراهیمی (۱۳۹۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند در محتوای کتاب درسی تفکر و سبک زندگی دوره اول متوسطه پایه هشتم، مولفه تصمیم گیری دارای بالاترین رتبه و مولفه مهارت کنترل استرس، دارای پایین ترین رتبه است. همچنین بیشترین توجه در متن، فعالیت ها، تصویر درس و کمترین توجه به مولفه ها در آزمایش کنید بوده است. احمدی، دهقان و شعبانی (۱۳۹۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند آموزش مهارت های زندگی به افراد جامعه و آشنا ساختن آنان با راه های مقابله باتنیدگی های زندگی، خصوصا در دوره ابتدایی حائز اهمیت فراوان است. لقمان نیا و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند در صورت انتخاب هدفمند و سازمان یافته، بازی می تواند نقش به سزایی در یادگیری کودکان داشته باشد. وزنی، عسگری و قاسمی (۱۳۹۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند که اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی مبتنی بر آمادگی جسمانی و مهارت های زندگی یونسکو با رویکرد تلفیقی، در دوره ابتدایی کاربردی بوده و می تواند مورد استفاده قرار گیرد. تاووب و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی نتیجه گرفتند افزایش یادگیری در خلال بازی دانش آموزان منجر به نتایج یادگیری بیشتر می شود. داویدسون (۲۰۲۰) در پژوهشی نتیجه گرفت در عصر آموزشی حاضر، رویکرد بازی محور در امر آموزش باید جدی تر از قبل در نظر گرفته شود. لذا در این پژوهش سوال اساسی این است که طرح مناسب آموزش مهارت های زندگی مبتنی بر بازی چگونه است؟

روش

روش این پژوهش کیفی و بر اساس تحلیل اسنادی ادبیات مرتبط موضوع بود. جامعه آماری کلیه اسناد و مطالعات موضوع بود که مورد تحلیل قرار گرفت و کدگذاری شد. فاز اول: روش تحلیل محتوی در خصوص مهارت های زندگی با رویکرد بازی محوری با استناد به متون در خصوص مهارت های زندگی بازی محور، فاز دوم: در بررسی تجارب کشورهای منتخب با اسناد و مدارک معتبر در این خصوص در نظام آموزشی آنها از روش تحلیل محتوا استفاده خواهد شد. فاز سوم: طراحی الگو مطابق با یافته های پژوهش و فاز چهارم: اعتبار بخشی (فاز کمی) بود. به منظور جمع آوری داده ها، ادبیات و پیشینه تحقیق، شاخص ها از مطالعات کتابخانه ای و برای گردآوری اطلاعات از سایت ها نظیر نورمگز، الزویر و کتب مرجع استفاده خواهد شد. در این پژوهش جهت جمع آوری اطلاعات از منابع کتابخانه ای، مقالات و در صورت لزوم از مصاحبه و ارتباطات الکترونیکی استفاده شد. در این تحقیق از ابزار فیش برداری جمع آوری اطلاعات استفاده شد.

جدول (۱) کد گذاری اولیه متون در خصوص اهداف آموزش مهارت زندگی

۱. آشنایی دانش آموزان با فعالیت های فیزیکی سالم (Goudas et al., ۲۰۰۶)

۲. آگاهی از اهمیت و تاثیر رفتار سالم در رشد فیزیکی (Goudas, & Giannoudis, ۲۰۰۸)
۳. آگاهی از از تغییرات بدن و طبیعی بودن این تغییرات متناسب با سن و جنس (Goudas, ۲۰۱۰)
۴. قدردانی از بدن (McVey & Davis, ۲۰۰۲)
۵. آگاهی از با تغذیه سالم و روش های آن (Patton-Lopez, ۲۰۱۸)
۶. اصول بهداشت فردی (Singla et al, ۲۰۲۰)
۷. آگاهی از اعضای تناسلی متناسب با جنس (lee and lee, ۲۰۱۹)
۸. آگاهی از حاملگی و بارداری در انسان (Machmud, & Indrapriyatna, ۲۰۱۹)
۹. آشنایی با بیماری های عفونی و راه های جلوگیری از آنها (Rönnlund et al., ۲۰۱۹)
۱۰. آگاهی از مواد مخدر (Prajapati et al, ۲۰۱۷)
۱۱. آگاهی از خطرات مصرف الکل (Prajapati et al, ۲۰۱۷)
۱۲. آشنایی با روش های بیان احساسات (Ho & Funk, ۲۰۱۸)
۱۳. آشنایی با روش های ابراز احساسات (Ho & Funk, ۲۰۱۸)
۱۴. آشنایی با روش های شناخت راه ها و روش های برخورد با استرس (Lau et al, ۲۰۱۷)
۱۵. آشنایی با روش های کنترل واداره خشم و غلبه بر آن (Lau et al, ۲۰۱۷)
۱۶. آشنایی با روش های برای غلبه بر استرس (Lau et al, ۲۰۱۷)
۱۷. آشنایی با حس مثبت نسبت به خود (Saad, ۲۰۱۸)
۱۸. آشنایی با روش های شناسایی نقاط قوت و ضعف خود (Saad, ۲۰۱۸)
۱۹. آشنایی با روش های ارتقای اعتماد به نفس دانش آموزان (Saad, ۲۰۱۸)
۲۰. غلبه بر کمرویی (Saad, ۲۰۱۸)
۲۱. برقراری ارتباط (Saad, ۲۰۱۸)
۲۲. دوست یابی و حفظ آن (Chang et al., ۲۰۱۶)
۲۳. ادب در ارتباط (Chang et al., ۲۰۱۶)
۲۴. مهارت های ارتباطی در مدرسه و خانه (Chang et al., ۲۰۱۶)
۲۵. مهارت های مذاکره و مدیریت تعارض (Kasapoglu, & Didin, ۲۰۱۹)
۲۶. جرات ورزی و توانایی نه گفتن (Kasapoglu, & Didin, ۲۰۱۹)
۲۷. توانایی گوش دادن (Kasapoglu, & Didin, ۲۰۱۹)
۲۸. درک نیاز ها و شرایط دیگران و بیان درک آن (Kasapoglu, & Didin, ۲۰۱۹)
۲۹. آشنایی با ارزش های انسانی (Saad, ۲۰۱۸)
۳۰. دوری از رزائل اخلاقی (Saad, ۲۰۱۸)
۳۱. ارج نهادن به حقوق و قوانین مدرسه (Sounoglou & Michalopoulou, ۲۰۱۷)
۳۲. ارج نهادن به قوانین حاکم بر زندگی در مدرسه و خارج از آن (Sounoglou & Michalopoulou, ۲۰۱۷)
۳۳. حفظ محیط زیست، حفظ آب (Antopolskaya et al, ۲۰۱۷)
۳۴. ارزش قائل شدن برای خاک و منابع ملی (Güven, & Yılmaz, ۲۰۱۷)
۳۵. بهره بردای صحیح از منابع طبیعی (Güven, & Yılmaz, ۲۰۱۷)

۳۶. حساسیت نسبت به استفاده بی رویه از منابع آب و خاک (Güven, & Yılmaz, ۲۰۱۷)
۳۷. اصول اخلاقی وقانونی بهره‌گیری از اینترنت (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۳۷. آشنایی ضمنی با مالکیت اخلاقی و معنوی قوانین کپی رایت (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۳۸. ارج نهادن به حفظ حریم شخصی (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۳۹. رعایت احترام اجتماعی در محیط‌های اجتماعی (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۴۰. ارتقای سواد بصری دانش‌آموزان (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۴۱. ارتقای سواد رسانه‌ای دانش‌آموزان (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۴۲. ارتقای سواد اطلاعاتی (Swindle et al, ۲۰۱۸)
۴۳. تصمیم‌گیری (Flook et al, ۲۰۱۵)
۴۴. آشنایی با تصمیم‌گیری، استراتژیهای خود راهبری (Flook et al, ۲۰۱۵)
۴۵. ارتقای مهارت‌های حل مسئله (ÖZBEY & GÖZELER, ۲۰۲۰)
۴۶. آشنایی با روحیه انعطاف‌پذیری (ÖZBEY & GÖZELER, ۲۰۲۰)
۴۷. تحلیل تأثیرات رسانه‌ها و پیام‌های ارتباطی (ÖZBEY & GÖZELER, ۲۰۲۰)
۴۸. تحلیل نگرش‌ها و ارزش‌ها (ÖZBEY & GÖZELER, ۲۰۲۰)
۴۹. شناسایی منابع درست از منابع نادرست اطلاعاتی (Bierman et al, ۲۰۱۷)
۵۰. ایجاد روحیه نقد‌پذیری و تحمل عقاید دیگران (Kaya, & Deniz, ۲۰۲۰)
۵۱. مدیریت بر هزینه‌ها (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۲. آشنایی با اهمیت و نقش بیمه در زندگی (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۳. مدیریت پس‌انداز (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۴. ایجاد علاقه و مطالعه در زمینه مسائل اقتصادی (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۵. طرح‌های مالی (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۶. ارتقای دانش محیطی (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۷. درک اهمیت بهره‌گیری از زمان (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۸. آشنایی مقدماتی برنامه‌ریزی (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۵۹. ارزشیابی ریسک (Wools, B., & Williams, ۲۰۱۹)
۶۰. پرورش روحیه کارافرینی (Syukri, ۲۰۲۰)
۶۱. فرصت‌شناسی کارافرینی (Syukri, ۲۰۲۰)
۶۲. آشنایی با حقوق، تکالیف و مسئولیت‌های افراد جامعه (Zelyurt, & Ince, ۲۰۱۸)
۶۳. احترام به قوانین و حقوق شهروندی (Zelyurt, & Ince, ۲۰۱۸)
۶۴. آشنایی با نقش و کارکرد قانون اساسی (Zelyurt, & Ince, ۲۰۱۸)
۶۵. ارتقای حس مسئولیت‌پذیری (Zelyurt, & Ince, ۲۰۱۸)
۶۶. ایجاد نگرش مثبت نسبت به مسائل اجتماعی و تعاون (Makhlouf, ۲۰۱۹)
۶۷. قدرشناسی در برابر خدمت‌دیگران (Makhlouf, ۲۰۱۹)
۶۸. درک خدمت به مردم به عنوان یک وظیفه (Makhlouf, ۲۰۱۹)

۶۹. آشنایی با مهارت های شهروند جهانی (Kasapoglu, & Didin , ۲۰۱۹)

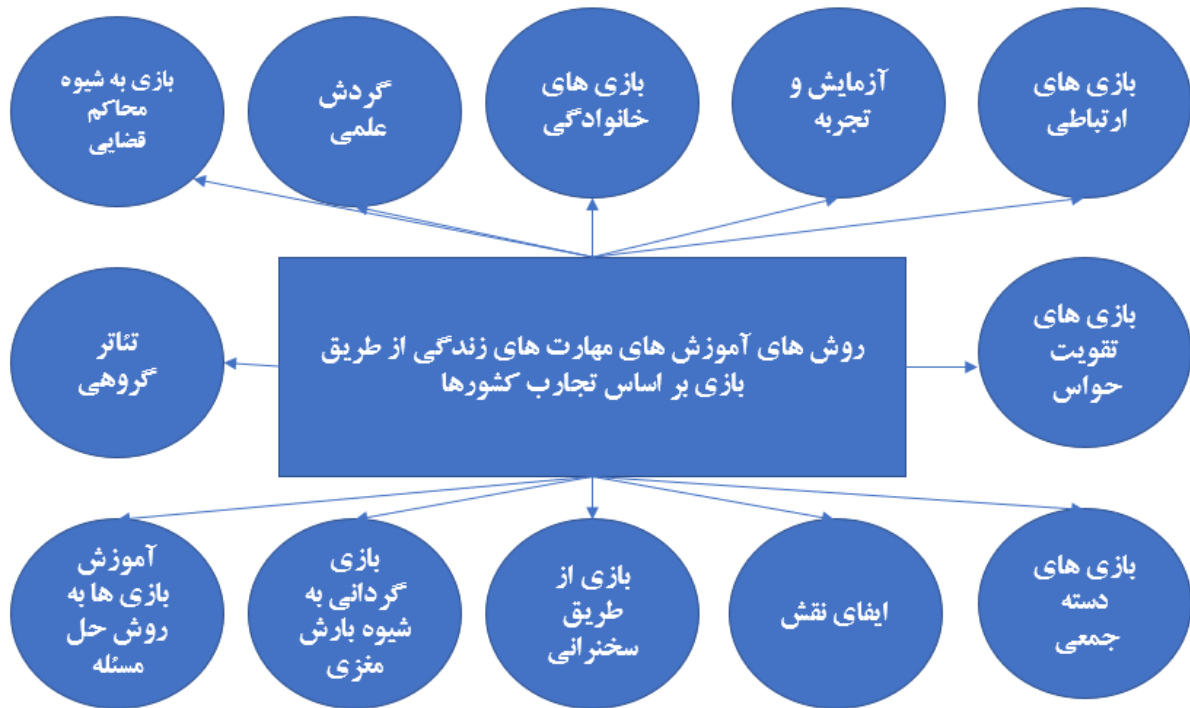
۷۰. آشنایی بامفهوم آزادی و دموکراسی (Kasapoglu, & Didin , ۲۰۱۹)

۷۱. یادگیری کار و تشریک مساعی با افرادی از فرهنگ های مختلف در صلح و آرامش وبدون توجه به رنگ، نژاد

وزبان مادری آنها (Woolls, B., & Williams , ۲۰۱۹)

جدول (۲) مفاهیم شناسایی شده در بعد اهداف

ارتقای سواد بهداشت جسمی	ارتقای سلامت جسمانی وبهداشت روانی
ارتقای مهارت مقابله با رفتار های پرخط	
ارتقای توانمندی رشد فردی	
ارتقای مهارت های رفتار اجتماعی	ارتقای مهارت های بین فردی
ارتقای مهارت های مذاکره ونه گفتن	
ارتقای توانایی همدلی	
آشنایی و ارتقای مهارت های اخلاقی	ارتقای مهارت های اخلاقی
ارج نهادن به سرمایه های ملی	مهارت های زیست محیطی
آشنایی دانش آموزان باشایستگی های اخلاقی فناوری	مهارت های زیست در عصر فناوری اطلاعات وارتباطات
اطلاعات	
آشنایی دانش آموزان باشایستگی های اجتماعی فناوری	
اطلاعات	
ارتقای سواد مالی	رشد مهارت های اقتصادی و مدیریت دخل و خرج آنها
درک اهمیت برنامه ریزی در زندگی	
ارتقای توانمندی فکری	رشد مهارت های فکری
ارتقای عرق ملی	
ارتقای سواد مدنی	مهارت های اجتماعی و شهروندی
ارتقای دانش جهانی	

شکل (۲) روش های مناسب آموزش مهارت های زندگی با رویکرد بازی محور بر اساس تجارب کشورها

بحث و نتیجه گیری

در طراحی برنامه باید به دو سطح عام و خاص توجه شود. در سطح عام، طراحی برنامه درسی باید عوامل مؤثر بر برنامه درسی را شناسایی کند و در سطح خاص اقدام به تعیین عناصر برنامه درسی کرده و آنها را در یک زمینه خاص مورد بررسی قرار دهد. لذا پژوهشگر در این پژوهش ابتدا عوامل اثرگذار یا مبانی عمده و اساسی در طراحی مهارت های زندگی را شناسایی کرده و سپس به تعیین عناصر اساسی برنامه پرداخته اند. ویژگی عناصر برنامه مهارت های زندگی بر اساس رویکرد بازی محور عبارت اند از:

در سطح اهداف الگوی مطلوب آموزش مهارت های زندگی هدف خود را در ارتقای سلامت جسمانی و بهداشت روانی، ارتقای مهارت های بین فردی، ارتقای مهارت های اخلاقی، مهارت های زیست محیطی، مهارت های زیست در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات، رشد مهارت های اقتصادی و مدیریت دخل و خرج آنها، رشد مهارت های فکری و تفکر سیاسی، آنها قرار می دهد. انتخاب محتوای بازی محور و سازمان دهی آن طبق اصول و ضوابط معینی انجام می گیرد. در الگوی پیشنهادی نیز اصول انتخاب شده با توجه به قابلیت های مهارت های زندگی و میزان درک و علاقه دانش آموزان و ارتباط محتوای این برنامه با رویکرد بازی محور بوده است. اصولی همچون تعادل، علاقه، تلفیق، سودمندی، قابلیت یادگیری توالی در بکارگیری نوع بازی هنگام آموزش مهارت های زندگی نشان دهنده ویژگی ممتاز کاربردی بودن متناسب با علاقه دانش آموز و تلفیق محتوای ورودی با یکدیگر است که به عنوان

تدریس و شیوه آن در برنامه درسی مهارت های زندگی از ویژگی های اساسی چون چالش محوری، مسأله محوری، یادگیری مستقل و هدایت شده، جمع آوری اطلاعات از منابع گوناگون، فرضیه سازی و آزمایش آن و جمع بندی

برخوردار است. روش‌های آموزش مهارت‌های زندگی باید زمینه‌ساز یادگیری دانش‌آموزان از موضوعات درسی را فراهم نمایند. بازی‌های آموزشی، ایفای نقش، آموزش به شیوه محاکم قضایی، سخنرانی، تحلیل وضعیت و مطالعه موردی، بارش مغزی، گردش‌های وسیاحتی، بارش مغزی، روش حل مسئله، همگی در قالب بازی از جمله روش‌هایی هستند که در آموزش برنامه درسی مهارت‌های زندگی مورد استفاده قرار گیرند.

منابع

- ادیب حاج باقری، محسن؛ پرویزی، سرور و صلصالی، مهوش (۱۳۸۹). روش‌های تحقیق کیفی. تهران: بشری.
- ادیب، یوسف. (۱۳۸۵). بررسی میزان دستیابی نوجوانان ایرانی به مهارت‌های زندگی. فصلنامه روانشناسی دانشگاه تبریز، سال اول، شماره ۴.
- آزادی، رسول و محمد طهرانی (۱۳۹۲). آموزش مهارت‌های زندگی برهوش هیجانی با سبک مقابله‌ای، فصلنامه مطالعات تربیتی و روانشناسی، شماره ۱۵.
- استراس، آنسلم و کوربین، جولیت (۱۳۹۰). اصول ورش تحقیق کیفی. مترجم: بیوک محمدی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- اسفندیاری، توران (۱۳۸۲). شناسایی مهارت‌های زندگی مورد نیاز بزرگسالان از دیدگاه صاحب نظران تعلیم و تربیت، کارشناسان برنامه ریزی درسی شاخه متوسطه نظری و دانش‌آموزان شاخه نظری دبیرستانهای بزرگسالان دولتی شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- اصغرنژاد، فرید (۱۳۸۳). نیازسنجی آموزش مهارت‌های زندگی در مقطع راهنمایی شهر تهران، انستیتو روانپزشکی، تهران، مرکز تحقیقات بهداشت.
- افشار. مهدی (۱۳۹۴). تاثیر آموزش بازی محور بر یادگیری لغات انگلیسی توسط دانش‌آموزان جوان مبتدی ایرانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهرکرد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی
- افضل خانی و همکاران (۱۳۸۹). بررسی ساختار برنامه ریزی درسی آموزش متوسطه ایران از دیدگاه استادان و متخصصان برنامه ریزی درسی به منظور طراحی الگویی راهنما برای زمینه‌سازی پرورش خلاقیت دانش‌آموزان. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال چهارم، شماره ۱.
- آقاجانی، احمد (۱۳۹۰). آموزش مهارت حل مسئله به کودکان، مقاله تالیفی فصل‌نامه علمی-تخصصی کودک، نوجوان و رسانه، سال اول، شماره ۱-۲، تابستان و پاییز، صص ۸۰-۹۹.
- آقاجانی، مریم (۱۳۸۱). بررسی آموزش مهارت‌های زندگی بر سلامت روان و منبع کنترل نوجوانان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء.
- آقازاده، محرم؛ رضایی، اکبر؛ کردستانی، فرشته؛ احتشامی تبار، اکرم و آیتی، محسن. (۱۳۸۴). بررسی ویژگی‌های انسان مطلوب نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در افق بیست ساله. تهران: مؤسسه پژوهشی برنامه ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.
- طارمیان، فرهاد، ماهجویی، ماهیار، فتحی، طاهر (۱۳۷۸). مهارت زندگی، چاپ دوم، تهران، انتشارات تربیت.
- طالب زاده نوبریان، محسن (۱۳۹۱). تعلیم و تربیت کودک تهران: انتشارات دانشگاه جامع علمی و کاربردی.
- غلامی فرد، اسرافیل (۱۳۸۱). بررسی کمی و کیفی برنامه‌های درسی جامعه‌شناسی دوره متوسطه گروه علوم انسانی بر اساس دیدگاه اجتماعی در برنامه ریزی درسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ نشده.

نیک پرور، ریحانه، (۱۳۸۳)، آشنایی با برنامه آموزش مهارت های زندگی، تهران، سازمان بهزیستی کشور، معاونت امور فرهنگی و پیشگیری.

نیک پور، (۱۳۸۳). آشنایی با برنامه های مهارت زندگی، تهران، معاونت امور فرهنگی و پیشگیری سازمان بهزیستی. هومن، حیدرعلی؛ گنجی، کامران؛ امیدی فر، احمد (۱۳۹۲). فرا تحلیل مطالعات اثر بخشی آموزش مهارت های زندگی بر سلامت روانی، فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی تحولی، سال دهم، شماره ۳۷، ص ۵۰-۳۹. یارمحمدیان، محمدحسین (۱۳۸۶). اصول برنامه ریزی درسی. تهران: یادواره کتاب.

Aki, H., Tomotake, M., Kaneda, Y., Iga, J. I., Kinouchi, S., Shibuya-Tayoshi, S.,... & Yamauchi, K. (۲۰۰۸). Subjective and objective quality of life, levels of life skills, and their clinical determinants in outpatients with schizophrenia. *Psychiatry Research*, 158(۱), ۱۹-۲۵.

Antopolskaya, T. A., Zhuravleva, S. S., & Baybakova, O. Y. (۲۰۱۷). Social Communication as the Means of Preschool Children Education: Research and Development Opportunities. *European Journal of Contemporary Education*, ۶(۴), ۶۳۶-۶۴۴.

Apter, D., & Cartes, R. M. (۲۰۱۲). Sexuality education: Finnish and chilean experiences. In *Pediatric and Adolescent Gynecology* (Vol. ۲۲, pp. ۳۳۲-۳۵۶). Karger Publishers. Yadav, P., & Iqbal, N. (۲۰۰۹). Impact of life skill training on self-esteem, adjustment and empathy among adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(۱۰), ۶۱-۷۰.

Yankey, T., & Biswas, U. N. (۲۰۱۲). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. *Journal of Refugee Studies*, 25(۴), ۵۱۴-۵۳۶.

Zelyurt, H., & Ince, F. G. (۲۰۱۸). The Impact of Peaceful Life Skills Oriented Education Program on Social Adaptation and Skills of Preschool Children. *Universal Journal of Educational Research*, 6(۷), ۱۵۱۹-۱۵۲۵.